

**PROGRAM TURISTIČNI VODNIK TURISTIČNEGA OBMOČJA BELA
KRAJINA**

SEMINARSKA NALOGA

Bela krajina
SRČNIH LJUDI

1. del

Mithraism and Mithraeum in Rožanec

Short overview of Mithraism in general

Mystery cults spread all over Roman Empire in the first four centuries AD through enchanting mysterious elements and glamorous processions and celebrations. One of them was Mithraism, a cult worshiping Indo-Iranian deity Mithras as the god of friendship, contract and order.

The cult of Mithras got its start in Rome around the first century CE and, at an extraordinary pace, spread from the Italian Peninsula and border regions across the whole of the Roman empire. It was centered on the worship of a Romanized Indo-Iranian deity, Mithras, commonly depicted as a man dressed in Persian garb slaying a bull. By the third century it was widespread across the Roman Empire, however it almost completely disappeared by the fifth century.

Iranians had a polytheistic religion, with Mithra being the most important of their gods before ancient religious reformer Zarathustra gained influence in the region during the 6th century BCE. Mithra was the god of contract and mutual obligation. In a cuneiform tablet of the 15th century BCE that contains a treaty between the Hittites and the Mitanni, Mithra is invoked as the god of oath. Furthermore, in some Indian Vedic texts the god Mitra (the Indian form of Mithra) appears both as “friend” and as “contract.” The word *mitra* may be translated in either way, because contracts and mutual obligation make friends. In short, Mithra may signify any kind of interpersonal communication and whatever establishes good relations between people. Mithra was called the Mediator. Mithra was also the god of the sun, of the shining light that beholds everything, and, hence, was invoked in oaths. The Greeks and Romans considered Mithra as a sun god. He was probably also the god of kings. He was the god of mutual obligation between the king and his warriors and, hence, the god of war. He was also the god of justice, which was guaranteed by the king. Whenever people observed justice and contract, they venerated Mithra.

Mithraism involved number of obscure practices and rituals including a sacred communal meal and a complex seven stage initiation system. Much about Mithraism remains unknown as there are no written accounts by the cults followers and those text we have are often written by the cults enemies. Most of the evidence we have is archeological and it is mainly this that the academics have used to build up a picture of Mithraism.

Influence on Christianity

In the 4th century AD Mithraism was competing with Christianity for the influence in the Roman Empire. The fact that Christianity was open to women induced rapid growth in its popularity, while Mithraism as a strictly male cult was gradually losing its sway. It was an Edict of Milan in 313 AD that proclaimed a policy of religious freedom for all, ending the persecution of Christians in the Roman Empire and returning property confiscated from Christians. In 380 AD Christianity gained even more influence when Emperor Theodosius I established Nicene Christianity as the official state religion. All non-Christian temples in the Roman Empire are closed.

One of the most important Mithraic festivals was *Natalis Invicti*, Birth of the Unconquerable Sun, held on 25 December. Since there is no clear mentioning in the Christian holy book about the exact date of birth of Jesus of Nazareth, it is believed that the easiest way for the church was to honour it was to celebrate it on this date close to winter solsticius, since it was already a date of wide spread festivities in Roman Empire. Namely, the celebration of *Sol Invicti* was probably a general festival of the Sun, and by no means specific to the Mysteries of Mithras.

Indirect influence on Slavic rituals

By the beginning of Slavic migration and settlement during the 6th to 8th century, Roman Mithraism was already an extinct religion. The only possible indirect influence to Slavic rituals was a consequence of Christian adoption of 25 December as a start of the new year which probably happened under pope Liberius I in 360. Although Winter Solstice was widely celebrated in one or another way by most of the Indo-European communities it is evident that Slavs were perceiving beginning of the spring as a start of a new year. After the Christianization some of the rituals that were marking the beginning of the new year were moved from March to 25 December. Namely, it was only the Gregorian reforms in the 16th century that established 1 January as a first day of new year.

Mithraeum in Rožanec

Mithraeum in Rožanec is one of the most attractive archaeological monuments in Slovenia. It is located in a karstic valley surrounded by several meters high rocks. It is assumed that there was this is the location of a Roman quarry. Relief and Roman inscription is engraved in one of the rocks. The first distinctive peculiarity is the fact that the relief is located in the natural surroundings. In addition to the inscription, the typical depiction confirms that the temple is dedicated to the god Mithras, as the relief contains all the characters of the Mithraic sacred image. The inscription reads: D(eo) I(nvicto) M(ithrae) PPP(Publii posuerunt patres) AELII NEPOS ET PROCVLVS ET FIRMINVS PRO SALVTE SVA SVORVMQVE which means that the relief was carved by the brothers or initiates of the Aelians: Nepos, Proculus, and Firminus for their own well-being and the well-being of their families.

Faith in Mithras, the god of light and truth, was based on the belief that salvation is to be found in sacrifice. Mithras made a sacrificial act by slaughtering a white bull with golden horns. With this act, he delighted the universe and overcame the darkness and death, all of which are represented by characters at the scene of his offering. This complex and exclusive religion - only specially consecrated men were allowed to perform the rites - was an important phase in the development of European thought and a crucial step towards the victory of monotheistic religions at the end of antiquity.

Mithraism was an ancient religion of Persia, but when it spread to the West in times of Roman Empire under the influence of Orientals in public services and on the Roman throne, it received many components of other religions. It intertwined with Gnosticism, influenced Christianity, but also received many elements from Christianity itself. It became close to a state religion by the second half of the 3rd century, and in the Roman sites of eastern and southeastern Slovenia as well as in the Dinaric part of the former Yugoslavia it left quite many traces. In the middle of the 4th century it was banned along with other pagan religions, however the Mithraeum in Rožanec is a proof that the decrees of the faith are not always fully implemented. Since the Mithraic image in Rožanec remained intact, this may also be proof that the Mithraic faith was preserved in remote places even after the ban. At the same time, Rožanec proves wide spread of Mithraism

It also has a special place because of the archeological findings that contributed to the discovery of a past unknown elsewhere. There was little evidence of burning at the Mithras in general. In Rožanec, such a layer was found. This can complement the knowledge of rituals that we have known so far and that primarily consisted of washing, masking, and eating. Fire - which is an expected element in the ritual of light and sun deity - can not be lighted in an enclosed space, which most of the Mithras are. In Rožanec, however, Mithra's worshippers were able to light a large bonfire right at the place of the rites.

After the excavations before the World War I (A. Mantuani) the inscription was included in the large inventory of Roman inscriptions (Corpus inscriptionum latinarum), which was kept and edited by Th. Mommsen. As precipitation, sun, wind, frost and vegetation damage the relief, the issue of protecting it without causing new, severe and unknown damage at the same time became an important question. Thus, in order to obtain data on soil conditions, D. Breščak executed some control excavations in 1982. This excavation also provided some previously unknown archaeological facts. In addition to the already mentioned charcoal and ash in the layer, numerous coins and pottery shards were found. That shows that this natural sanctuary has been in use for a long time or at least several times per year. The coins and names on the inscription (the brothers bear the family name of the imperial family that liberated or gave them civil rights at the end of the 2nd century) match, and the sacred image was carved into the rock in the 3rd century.

For more than 1,500 years Mithra performs his sacrifice before the changing seasons, among the growing and dying trees, under the flights of crows and in front of the eyes of many generations.

Mitraizem in mitrej na Rožancu

Kratek oris mitraizma

Skrivnostni kulturi so se v prvih štirih stoletjih našega štetja razširili po celotnem rimskem imperiju predvsem s pomočjo očarljivih mističnih elementov in glamuroznimi procesijami in praznovanji. Eden izmed njih je bil mitraizem, kult, ki je častil indoiransko božanstvo Mitre kot boga prijateljstva, dogovora in reda.

Kult Mitre se je začel v Rimu okoli prvega stoletja pred našim štetjem in se zelo hitro razširil iz italijanskega polotoka in obmejnih regij po celotnem rimskem imperiju. Osredotočen je bilo na čaščenje romaniziranega indoiranskega božanstva Mitre, ki je ponavadi upodobljen kot človek, oblečen v perzijsko oblačilo, ki ubija bika. Do tretjega stoletja je bil razširjen po celotnem rimskem cesarstvu, vendar je do petega stoletja skoraj popolnoma izginil.

Iranci so imeli politeistično religijo, Mitra pa je bil najpomembnejši izmed njihovih bogov, preden je v 6. st. p.n.š. starodavni verski reformator Zaratustra pridobil vpliv na tem območju. Mitra je bil bog pogodbenih in medsebojnih obveznosti. V klinopisni tablici iz 15. stoletja pred našim štetjem, ki vsebuje pogodbo med Hetiti in Mitani, se Mitra sklicuje kot bog prisege. Poleg tega se v nekaterih indijskih vedskih besedilih bog Mitra (indijska oblika Mitre) pojavlja kot "prijatelj" in "pogodba". Beseda »mitra« se lahko prevede na oba načina, saj se s pogodbami in medsebojno obveznostjo ljudje spoprijateljijo. Skratka, Mitra lahko pomeni kakršno koli medosebno komunikacijo in karkoli vzpostavi dobre odnose med ljudmi. Mitro so imenovali tudi »Posrednik«. Mitra je bil obenem bog sonca, sijoče svetlobe in je bil kot tak klican v zapriseгах. Verjetno je bil tudi bog kraljev, predvsem kot bog medsebojne obveznosti med kraljem in njegovimi bojevniki, s tem je bil tudi bog vojne. Prav tako je predstavljal pravičnost, ki jo jamči kralj. Kadar koli so ljudje spoštovali pravičnost in pogodbo, so častili Mitro.

Mitraizem je vključeval številne obskurne prakse in obrede, vključno s svetim obedovanjem in zapletenim sistemom sedmih stopenj. Veliko o Mitraizmu ostaja neznano, saj od sledilcev kultov ni pisnih poročil, besedila, ki jih imamo, pa pogosto pišejo sovražniki kultov. Večina dokazov, ki jih imamo in so jih uporabljali akademiki za proučevanje, je arheoloških.

Vpliv na krščanstvo

V 4. stoletju našega štetja je mitraizem konkuriral krščanstvu za vpliv v rimskem cesarstvu. Dejstvo, da je krščanstvo odprto za ženske, je povzročilo hitro rast njegove priljubljenosti,

medtem ko je Mitraizem kot strogo moški kult postopoma izgubljal svoj vpliv. Milanski edikt leta 313 n.š. je razglasil politiko verske svobode za vse, s čimer se je končal pregon kristjanov v rimskem cesarstvu in vrnilo premoženje zaplenjeno kristjanom. Leta 380 pr.n.št. je krščanstvo dobilo še večji vpliv, ko je cesar Teodozij I uveljavil nicejsko krščanstvo kot uradno državno vero. Vsi nekristjanski templji v rimskem cesarstvu se začnejo zapirati.

Eden najpomembnejših mitraističnih festivalov je bil »Natalis Invicti«, Rojstvo nepremagljivega sonca, ki je potekal 25. decembra. Ker v krščanskih svetih knjigah natančen datum rojstva Jezusa iz Nazareta ni omenjen, je bilo za cerkev najlažje prevzeti ta datum, ki označuje zimski solsticij in je bil čas zelo razširjenih praznovanj v rimskem cesarstvu. Praznovanje nepremagljivega sonca je bilo po vsej verjetnosti splošni sončni festival in nikakor ni bila specifika izključno mitraizma.

Posreden vpliv na slovanske obrede

Z začetkom slovanskih migracij in naselitev med 6. in 8. stoletjem je bil rimski mitraizem že izumrla religija. Edini možni posredni vpliv na slovanske obrede je bila posledica krščanskega sprejetja 25. decembra kot začetka novega leta, ki se je verjetno zgodilo pri papežu Liberiju I. leta 360. Čeprav je zimski solsticij na takšen ali drugačen način praznoval avečina Indo - evropskih skupnosti, je očitno, da so Slovani začetek novega leta slavili ob začetku pomladi. Po kristjanizaciji so bili nekateri obredi, ki so zaznamovali začetek novega leta, premaknjeni iz marca na 25. december. Namreč, Šele gregorijanske reforme v 16. stoletju so namreč za prvi dan novega leta postavile 1. januar.

Mitrej v Rožancu

Mitrej v Rožancu je eden najbolj privlačnih arheoloških spomenikov na Slovenskem. Je v kraški udorni dolinici, ki jo obdajajo ponekod še več metrov visoke skalne stene. Domnevamo, da gre za lokacijo rimskega kamnoloma. Na eni the sten je rimski relief in napis. Posebnost je že samo dejstvo, da je relief v naravnem okolju. Značilna upodobitev nam poleg napisa potrjuje, da gre za posvetilo bogu Mitri, saj so na reliefu vsi liki, ki so morali biti na glavni sveti podobi. Napis se glasi: D(eo) I(nvicto) M(ithrae) PPP(Publii posuerent patres) AELII NEPOS ET PROCVLVS ET FIRMINVS PRO SALVTE SVA SVORVMQVE, kar pomeni, da so za svoj blagor in blagor svojih dali relief izklesati bratje ali posvečenci Aelijcev: Nepos, Proculus in Firminus.

Verovanje v Mitro, boga svetlobe in resnice, je temeljilo na prepričanju, da je odrešenje v žrtvi. Mitras je opravil daritev - belega bika z zlatimi rogovi. S tem dejanjem je razveselil vesoljstvo in premagal temo in smrt, ki so vsi predstavljeni z liki ob prizoru njegove daritve. To zapleteno in ekskluzivno verstvo, saj so smeli k obredom samo nekateri v preskušnjah posvečeni moški, je bilo pomemben člen v razvoju evropske misli in pri zmagi

monoteističnih verstev proti koncu starega veka. Mitraizem je bil sicer prastara vera Perzije, a ko se je v rimskem času razširil tudi na zahod, pod vplivom Vzhodnjakov v javnih službah in na rimskem prestolu, je prejel že mnogo sestavin drugih verstev, se prepletel z gonsticizmom vplival na krščanstvo, a prejel od krščanstva tudi sam zelo jasn pečat. V 2. polovici 3. stoletja je bil malone državna vera v ogromni državi in v rimskih najdiščih vzhodne in jugovzhodne Slovenije je enako kot v dinarskem delu nekdanje Jugoslavije zapustil razmeroma dosti sledov. Sredi 4. stoletja so ga z drugimi poganskimi verstvi vred prepovedali, vendar prav naš mitrej govori o tem, da dekreti veri ne morejo vselej do živega. Ker je ostala mitrična podoba v Rožancu nepoškodovana, je to morda tudi dokaz, da se je Mitrova vera na odročnih krajih obdržala še po prepovedi. Rožanec obenem dokazuje, kako se je mitraizem razširil, in zaradi obojega gre temu spomeniku posebno mesto.

Posebno mesto pa mu gre tudi zato, ker prispevajo arheološke najdbe drugje neznano preteklost. Le malo kje so namreč mogli zaslediti dokaze o kurjenju pri mitrejih. V Rožancu pa so tako plast ugotovili. To more dopolniti vedenje o obredih, o katerih smo do sedaj vedeli predvsem, da so bili sestavljeni iz umivanj, maskiranj in jedi. Ogenj, ki mu je v obredju svetlobnega, tudi sončnega boštva pač razumljivo mesto, v zaprt prostor, kar mitreji zvečine so, ne sodi. V Rožancu so pa Mitrovi častilci pač kar na kraju obredov lahko ob sončnem obratu zakurili velik kres.

V Rožancu so prvič izkopavali (A. Mantuani) pred prvo svetovno vojno, ko so napis tudi uvrstili v veliki popis rimskih napisov (Corpus inscriptionum latinarum), ki ga je vodil in urejal Th. Mommsen. Ker reliefu padavine, sonce, veter, zmrzal in rastlinje škodijo, je postalo pred leti pomembno vprašanje, kako ga boljše zavarovati, ne da bi s tem hkrati povzročili novo, hujšo in neznano škodo. Tako je, da bi dobili podatke o razmerah v tleh, leta 1982 D. Breščak kontrolno izkopaval. To izkopavanje je posredovalo tudi nekaj prej neznanih arheoloških dejstev. Poleg že omenjenega oglja in žganine v plasti so našli še veliko novcev in lončenih črepinj, po čemer lahko sklepamo, da je bilo to naravno svetišče dalj časa ali vsaj večkrat v rabi. Novci in imena na napisu (bratje nosijo rodbinsko ime cesarske rodbine, ki je ob koncu 2. stoletja njihov rod osvobodila ali mu dala državljanske pravice) se ujemajo, sveto podobo pa so vklesali v skalo v 3. stoletju.

Več kot 1500 let opravlja Mitras pred menjajočimi se letnimi časi, med rastočim in umirajočim drevjem, pod preleti krokarjev, svete price, ki jo tudi danes tam večkrat srečamo, in pred očmi mnogih rodov, najprej vernikov in molilcev, pozneje začudenih opazovalcev, svojo daritev.

2. del

Opis turističnega produkta »Pobelego pole ovčama«

Osnovni turistični produkt se imenuje Pobelego polje ovčama. Naslov je povzet po istoimenski belokranjski ljudski pesmi, v kateri najdemo med drugim za elemente sinkretizma. V enem od verzov namreč omenja »nemilo dete Jakove«, torej gre za biblijsko podobo«, že v naslednjem pa govori o treh vilah, ki predstavljajo predkrščanski element. Ravno tovrstni elementi so značilni za področje Bele krajine in so v ljudskem izročilu še posebej izraziti, kar Belo krajino diferencira nasproti drugim slovenskim destinacijam.

Turistični produkt v trajanju dveh ur se izvaja na posestvu Ekološke kmetije Totter v Gribljah v Beli krajini, kjer je ob slikovitem pašniku, na katerem se pasejo ovce dveh avtohtonih slovenskih pasem - belokranjska in solčavska pramenka - postavljena tradicionalna lesena zgradba »belokranjski pod«. Usposobili smo dva animatorja za izvedbo produkta ter nabavili osnovno opremo v obliki oblačil in obutve, kot jo uporabljajo domačini za opravljanje kmečkih opravil (škornji, delavske kmečke kombinezoni, naglavne rute, kmečki predpasniki, kape in klobuki, palerine za primer slabega vremena in ostalo).

V okviru igre obiskovalci preko animacije in edukativnih, a zabavnih igrav spoznavajo kulturno in naravno dediščino Bele krajine, način življenja in nprav ovce, ter se srečajo tudi z nekaterimi pastirskimi običaji in mitologijo, ki je v Beli krajini preko Zelenega Jureta še posebej povezana s pastirstvom.

Eden od ciljev je spoznavanje ovac in njihove čredne psihologije, še posebej velik poudarek pa je ne tam, da preko neposrednega stika vzpodbujamo spoštljiv in odgovoren odnos do ovac in živali nasploh. Produkt je bil pripravljen ob posvetovanju z Veterinarsko inšpekcijo RS.

Produkt je zgrajen v skladu s principom treh korakov turistične storitve, in sicer:

- Topel sprejem s pozitivnim faktorjem presenečenja: ob prihodu gostov na turistično kmetijo jih nepričakovano povabimo na prikolico in jih s traktorjem odpeljemo d bližnjega polja, kjer se izvaja preostali del izkušnje. Ob prihodu jim v lesenem objektu ponudimo hišni sok oziroma »rakijo«, temu pa sledi povbilo k preoblačenju v obleko in obutev za kmečka pravila. V tem elementu gre za alidiranje na prastare običaje preobrazbe, maskiranja. Ko se ljudje preoblečejo, se vživijo v svoje nove vloge in postanejo bolj sproščeni
- Izoplnjevanje izraženih in neizraženih želja gostov - ob raznovrstnih skupinskih aktivnostih z ovčami, ki temeljijo na zabavnih in na momente komičnih edukativnostih, spremljamo počutje posameznih gostov in poizkušamo intenzivnost prilagoditi njihovim željam
- Topel zaključek in zaključno presenečenje - skirva se v podelitvi nagrad udeležencem

Ob pogledih radovednih krav na sosednjem pašniku vas torej naša čreda avtohtonih Belokranjskih in Solčavskih pramenk - med katerimi po eleganci in prefinjenosti izstopa zvezdnica Silvija iz znamenite estradne družine (njena istoimenska mati je namreč

nastopila v video spotu »Kuku lele« belokranjskega rojaka Magnifica) - po prvotni zadžanosti sprejmejo medse. Ta čudež se zgodi predvsem zaradi vedra koruze, ki ga prejmete v podu pred vstopom na pašnik. Pod budnim očesom »doktorja ovčjih ved« se začne spoznavanje Bele krajine, s pastirstvom povezanih običajev in načina življenja ovac.

Iz fragmentov raznolikih ljudskih tradicij Bele krajine, ki so na robu propada in katerim je povezovalni element ovca smo oblikovale različne kulturne turistične produkte namenjene manjšim skupinam, teambuildingom, in družinam.

Ob osnovni igri smo tako razvili še naslednje podprodukte:

- pastirske igre (namenjene odraslim in otrokom), kjer obiskovalci spoznavajo način življenja pastirjev in tradicionalne igre
- filcanje volne (v sodelovanju z lokalnimi mojstri domače in umetnostne obrti) pri čemer obiskovalcem nudimo spoznavanje postopka filcanja volne in izdelave predmetov. Obiskovalci se sami preizkusijo pri tem.
- Izidor ovčice pasel je produkt namenjen družinam z majhnimi otroki, kjer se igrajo razne igrice, poznavao ovce, jih izoblikujejo iz gline, rišejo in barvajo kamenčke iz reke Kolpe in z njimi sestavijo ovco.
- Ovčji teambuilding namenjen podjetjem in zaključenim skupinam, kjer preko filozofskih in socioloških spoznanj, ki so jih razvijali Siegmund Freud in ostali (na podlagi razumevanja črednega nagona in obnašanja ovc so razvijali teorije o črednemu obnašanju ljudi) ustvarjajo boljše vezi med zaposlenimi.

Kulturna dediščina Bele krajine, ki se odraža v produktu ima več spektrov:

- gastronomija:

Gastronomsko je ovca pomembna za območje Bele krajine, saj človeku daje mleko, katerega se lahko uporablja samostojno ali pa izdeluje razne sire. Ovčje meso se je uporabljalo kot pečeno jagnje na ražnju ali kot bravina s sladkim zeljem. Obe jedi sta belokranjski tradicionalni jedi. Drobovina živali se je uporabljala pri izdelavi žlinkrofov. Poznamo tudi sodobne načine priprave ovčjega in kozjega mesa kot zarebrnice ali žlinkrofe. Pomembna je tudi molža pri čemer se uporablja mleko kot takšno ali predelava v sir, skuto in ostale mlečne izdelke. Meso teh živali je tudi sestavni del jedi pod zaščiteno znamko Okusi Bele krajine.

- način življenja ljudi

Ovca je na svoj način pogojevala način življenja ljudi, saj so se ji prilagajali kot pastirji, ki so jih čuvali na paši blizu doma ali pa kot pašni način transhumanse, ko so pastirji z ovcami potovali po deželi ter iskali dobre pašnike. Ovca je narekovala tudi način oblačenja, saj so za oblačila uporabljali tako strojene ovčje kožuhe kot tudi volno samo (nogavice, kožuhi, čevlji, kape itd.). Volna se je uporabljala ali za polstenje ali za pletenje izdelkov. Za ovce je tako kot za koza značilno, da so prisotna v krajih, kjer niso najboljše pogoji za kmetovanje. Tako je bila drobnica še posebej pomembna v Beli krajini, ki ima zelo malo dobrih kmetijskih površin. Prebivalci Bele krajine so uporabljali ovce za meso, mleko in mlečne izdelke, pa tudi oblačila. Nekatere družine na južnih obronkih Bele krajine so imele celo tudi do 200 ovac.

- Veroizpoved in mitologija

Ovca oziroma enoletno jagnje je bilo v več religijah Azije, Bližnjega vzhoda in Evrope pomemben element vere, saj predstavlja s svojo snežno belino brezmadežnost, ponovno rojstvo, upanje. Ravno zato so jagnje žrtvovali bogovom, z njegovo krvjo pa pomazali podboje v hišah. Tako je prišel pomen žrvenega jagnjeta tudi v Rimokatoliško cerkev, v Slovanski mitologiji pa poznamo lik Jarila, ki je bil ovčji pastir v spodnjem svetu Velesa. Ovco oz. jagnje lahko vidimo naslikano na mnogih freskah in slikah v cerkvah in drugih elementih kulturne dediščine kot npr:

- a) ljudsko slovstvo in pesemsko izročilo
- b) izštevanke, pripovedi in pravljice
- c) praznovanje Jurjevega, ko so pastirji pričeli s pašo
- d) likovna ljudska umetnost
- e) simbolni elementi ovce in pastirja v prenesenem pomenu na človeka za delo, mir, vodnika

- Rokodelstvo

Ovca je pomembna žival za tukajšnje prebivalstvo v preteklosti in danes, saj si jo je lahko privoščil tudi revni poljedelec. Ima več mladičev letno, kar je pomembno s stališča ohranjanja populacije. Živali ni potrebno ubiti, da bi lahko koristil njene produkte, saj je človek uporabljal mleko ter volno. Poznana je uporaba volne za izdelavo rokodelskih izdelkov vključno z postopkom striženja, česanja, čiščenja, predenja in tkanja volne. Ljudje so si tako lahko poleg lanene obleke za zimske čase izdelali tudi volneno obleko bodisi s postopkom tkanja in vezenja bodisi s postopkom filcanja. Poznamo mnoge rokodelske izdelke izdelane iz ovčje volne, ki so: kape, nogavice, kožuhi, puloverji, podritniki itd. V sodobnejšem času je bilo možno volno tudi barvati, tako da so nastali tudi filcani barvni izdelki. Nekateri izdelki so zaščiteni in kot takšni prejemniki certifikata Sistema Domače in umetnostne obrti, ki ga podeljuje OZS. Poznani so tudi izdelki, ki so jih pastirji izdelovali iz lesa na paši, saj so imeli v času paše veliko časa ter so izražali svojo kreativnost tako, da so izdelovali rogove iz lesenega lubja, klobuke iz kostanjevega listja, tobolčke, piščali in piske, preslice in osi idr. Tudi te izdelki in postopek izdelave so nekateri vpisani v Register nesnovne kulturne dediščine Slovenije ter imajo Certifikat domače in umetnostne obrti.

- Igre

Pašna živinoreja je zahtevala od človeka (predvsem od mlajših fantov) skrb živino pa paši. Ob tem so si čas krajšali z različnimi igrami, ki izhajajo neposredno iz mitoloških obredov ali pa so se igre spomnili sami. Takšne igre so bile: Ciljanje kože, prašičkanje, nebesičaljko, kamenčkanje, koza piš plesi in igre rešetca, must in druge.

- Gospodarski pomen

Drobnica je bila v preteklosti pomemben gospodarski element za preživetje tukajšnjih prebivalcev na skopi zemlji, ki se je kazal v prodaji mlečnih izdelkov, mesa, volne in volnenih izdelkov ter na ta način zagotavljal preživetje.

Produkt je oblikovan po načelih petzvezdičnih doživetij, kot jih definira STO:

- Autentičnost
- Edinstvenost
- Personalizacija

- Interaktivnost(vključenost gostov)
- Trajnostni vidik
- inovativnost

Produkt je plod lastnega razvojaa projektne ekipe v kateri smo sodelovali partnerji različnih strok: Etnologija in kulturna antropologija, turizem, andragogika, živinoreja in folkloristika.

Viri:

Belaj, Vitomir. Hod kroz godinu. Zagreb: Golden marketing, 1998.

Ovsec, Damjan. Vraževerje sveta. Ljubljana: ČŽD Kmečki glas, 2003

Stanek, Sandra. Mitrejski kulti in obredi antičnega Rima (Diplomsko delo). Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, 2013

Encyclopedia Britannica. Splet, 21.06.2020. <https://www.britannica.com/topic/Mithraism>